

ნათია სვინტრაძე

ამბაკო ჩელიძე სპარსული პოეზიის მთარგმნელი და საზოგადო მოღვაწე

ამბაკო ჭელიძე, როგორც მთარგმნელი და საზოგადო მოღვაწე, მეოცე საუკუნის ქართულ-სპარსული კულტურული და ლიტერატურული ურთიერთობების სფეროს საინტერესო ფიგურაა. ის არ იყო აღმოსავლეთმცოდნე, ამ სიტყვის კლასიკური გაგებით, საუნივერსიტეტო დონეზე არ შეუსწავლია სპარსული. 1926 წელს საბჭოთა ხელისუფლებამ მიავლინა თეირანში როგორც სპეციალისტი, საბჭოთა და ირანული ერთობლივი ბანკის დაარსებაში მონაწილეობის მისაღებად. მან ექვსი წელი დაყო ირანში. შესანიშნავად გამოიყენა ეს საშუალება და შეისწავლა სპარსული ენა. ამბაკო ჭელიძის დაინტერესება სპარსული ენითა და ლიტერატურით იმდენად დიდი იყო, რომ მან, არაირანისტმა, აღადგინა სპარსულიდან ქართულად თარგმნის დიდი ხნის მივიწყებული ტრადიცია და საფუძველი ჩაუყარა მეოცე საუკუნეში სპარსული ლირიკის თარგმნას, საიდანაც დაიწყო ახალი ეტაპი ქართულ-სპარსულ ლიტერატურულ ურთიერთობაში. მიუხედავად იმისა, რომ ქართულ-სპარსულ ლიტერატურულ ურთიერთობებს საუკუნეთა სიღრმეში აქვს გადგმული ფესვები, რაც უნდა უცნაურად მოგვეჩვენოს, უშუალოდ სპარსული ლირიკის თარგმნას მე-20 საუკუნის 30-იანი წლებიდან ეყრება საფუძველი. მისი პირველი მთარგმნელია იუსტინე აბულაძე, შემდეგ კი ამბაკო ჭელიძე (ნ. ბართაია, 2014, გვ. 38).

ამბაკო ჭელიძე 1895 წლიდან მუშაობდა გაზეთ “ივერიის” რედაქციაში. იყო თბილისის ქართველ მუსლიმთა დამხმარე კულტურული საზოგადოების წევრი. მისი თარგმანები გავრთიანებულია კრებულებში: “სპარსული ლირიკოსები”, “ირანელი ლირიკოსები”, “მოლა ნასრედინის ანეკდოტები”, ომარ ხაიამის “რობაიათი”. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავალებით სრულად თარგმნა ნიზამის პოემები “ლეილი და მაჯნუნი”, “ხოსროვი და შირინი”, “საიდუმლოებათა სალარო”, საადის “ბუსთანი” და “გოლესთანი”.

ამბაკო ჭელიძემ ირანში რამდენიმე წელი გაატარა, ეს დრო მან გამოიყენა ფერეიდნელ ქართველებთან კავშირის აღსადგენად. შეისწავლა ფერეიდნელთა კილო, ყოფა, რასაც მიუძღვნა მეტად საინტერესო წიგნები: “ფერეიდნელი ქართველები” და “ექვსი წელი სპარსეთში”.

წიგნი “ფერეიდნელი ქართველები” მოგვითხრობს ამბაკო ჭელიძის 1927 წელს ფერეიდანში მოგზაურობის შთაბეჭდილებების, ფერეიდნელი ქართველების ყოფის, მათი ისტორიული წარსულის შესახებ. ეს წიგნი პირველად ჯერ კიდევ 1935 წელს გამოვიდა, თუმცა, ცუდი რედაქტირების გამო, საბჭოთა ცენზურამ აკრძალა. ამ განადგურებული ტირაჟის შემდეგ “ფერეიდნელი ქართველები” მხოლოდ 1951 წელს გამოიცა ხელახლა გერონტი ქიქოძის რედაქტორობით. ამ დროს ავტორი უკვე გარდაცვლილი იყო, მაგრამ მის არქივში ინახებოდა იმ პირველი გამოცემის ერთი ეგზემპლარი, ავტორის ხელითვე ნასწორები, რომელიც ბოლო გამოცემას დაედო საფუძვლად. 2011 წელს გამოიცა გიორგი ლეონიძის

სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმის მიერ მომზადებული სრულყოფილი ტექსტი, სადაც ორი დამატებითი თავიცაა შესული და თან ახლავს ძალიან ძვირფასი ფოტომასალა. გამოცემა ილუსტრირებულია ცნობილი ირანელი ფოტოგრაფის ანტუან სევრუგინის, მაჰმად ხანისა და სხვათა ფოტოებით. წიგნის დამატება — ირანელი სომხები და ირანელი ებრაელები, იოსებ გრიშაშვილის ბიბლიოთეკა მუზეუმში დაცული გამოცემიდანაა აღებული. ნაშრომი საინტერესოა იმით, რომ ახლოდან გვაცნობს ფერეიდნელი ქართველების ყოფით რეალიებს. წიგნში ავტორი საკმაოდ კრიტიკულ დამოკიდებულებას გამოხატავს ჩვენი ფერეიდნელი თანამემამულეების მიმართ. მაგრამ ესაა — ზრუნვით, თანაგრძნობითა და სინანულით სავსე კრიტიკა. ასევე უმნიშვნელოვანესია ის რეალიები, რომლებიც წიგნმა შემოგვინახა, ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მასალა, და, გარდა ამისა, წიგნი იმითაცაა საინტერესო, რომ აქ თავად მთხრობელიც ძალიან კარგად ჩანს და ხშირად სწორედ მისი მონაწილეობა სძენს ამბავს განსაკუთრებულ ხიბლს: შეიძლება ითქვას, რომ ის სინამდვილე, რომელსაც აღწერს ამბაკო ჭელიძე თავის “ფერეიდნელ ქართველებში“, დღეს პრაქტიკულად აღარ არსებობს. ბევრი რამ შეიძლება შენარჩუნებულია, მაგრამ იმ სახით, როგორც ამ წიგნშია, აღარ არსებობს. ამიტომ, ეს ნაშრომი მნიშვნელოვანია ფერეიდნელი ქართველების ისტორიის შესწავლის თვალსაზრისითაც.

კრიტიკას რაც შეეხება, ამბაკო ჭელიძე ძალიან ბევრს საუბრობს ქართველების მავნე ჩვევებზე, უუნარობაზე, სიზარმაცეზე. წერს “საუკუნეობით მიწასთან დაკავშირებულ, უკულტურო ქართველს ჯერ ვერ ჩაუხედავს მიწის გულში, თუ რა სიმდიდრეს იძლევა ის და მის თვალწინ მისივე ხელით ისპობა ის, რაც მას დღიურ ლუკმას გაუდიდებდაო“. ხშირად ახსენებს ფერეიდნელი ქართველების გაუნათლებლობას, ცნობის წადილის უქონლობას. ფერეიდნელი ქართველი ჯარისკაცებიც კი ვერაფერს აღწევენ ერთი მარტივი მიზეზის გამო, რომ განათლება არ ჰყოფნით. ცალკე საუბრის თემაა ჩვენებულების ცრურწმენები, რაზეც არაერთხელ ამახვილებს ყურადღებას ამბაკო ჭელიძე (მ. ხარბელია, 2012).

ყველაზე შთამბეჭდავი და დასამახსოვრებელი ფერეიდნელი ქალების აღწერებია. ავტორი, პირველ რიგში, იმას აღნიშნავს, რომ ირანული ცხოვრების გავლენა ქალს ყველაზე ნაკლებად ეტყობა: “ფერეიდნელი ქართველი ქალი დღემდე სრულიად კარჩაკეტილია. ის დაბადებიდან არ გამოვლინავს თავის ოჯახს... ქალის ენა უფრო საღია, რბილი და სიამით მოსასმენი. ლაპარაკის დროს ზოგჯერ სრულიად გავიწყდება, რომ ვინმე სხვას, სხვაგან, ნახევრად გადაგვარებულ ადამიანს ელაპარაკები და არა შიდაქართლელს ან კახელ დედაკაცს. ქალი მამაკაცზე უფრო გულკეთილი და მხიარული ჩანს“ (ა. ჭელიძე, 2011, გვ. 138). საგულისხმო და მნიშვნელოვანია, რომ ლამის ყველა ფერეიდნელს პირზე ეკერა თხოვნა და სურვილი სამშობლოში დაბრუნებისა.

ფერეიდანში მოგზაურობა ძალიან დიდხანს იყო ქართველებისათვის პრობლემა. პირველად იქ ლადო აღნიშნული ჩავიდა 1894 წელს, მეორედ ამბაკო ჭელიძემ იმოგზაურა. მან ირანში გაიცნო ფერეიდნელ ქართველთა ლიდერი სეიფოლა იოსელიანი. მისი მეშვეობით კი იქაური ქართველები. ამბაკო ჭელიძეს ფერეიდანში მოგზაურობისას თან ახლდა მეფულე (რომელმაც

ძალიან საინტერესო მოგონებები დაგვიტოვა ფერეიდნელ ქართველთა შესახებ) და ირანელი ფოტოგრაფი მაჰმადხანი, რომლის ფოტომასალის ნეგატივებიც და პოზიტივებიც ასევე ინახებოდა ლიტერატურის მუზეუმში. მის მიერ ირანში მოპოვებული და შექმნილი ფოტომასალა ფასდაუდებელია.

თბილისის ლიტერატურის მუზეუმში ირანის თემაზე უნიკალური ფოტომასალა ინახება, ფოტოები გადაღებულია მე-19 საუკუნის დასასრულს და მე-20 საუკუნის დასაწყისში, რომლებზეც ასახულია ფერეიდნელი ქართველების, ირანელებისა და ირანში მცხოვრები სხვა ხალხების ცხოვრება, ხოლო ფოტომასალის ავტორები არიან ირანელი ფოტოგრაფი მაჰმადხანი და მსოფლიოში ცნობილი ფოტოგრაფი ანტუან სევრიუგინი. ეს ფოტომასალა ლადო აღნიაშვილის მიერ მეცხრამეტე საუკუნის ბოლოს და ამბაკო ჭელიძის მიერ გასული საუკუნის 30-იანი წლების დასაწყისშია ჩამოტანილი. როგორც ჩანს ეს ძვირფასი მასალა ამბაკო ჭელიძემ ირანში ყოფნისას შეისყიდა. მსოფლიოს ისეთი ცნობილი მუზეუმები, როგორებიცაა სმიტსონის ინსტიტუტის აზიური ხელოვნების მუზეუმები ვაშინგტონში, ან ლეიდენის ეთნოგრაფიული მუზეუმი ამაყობენ, რომ მათ საცავებში სევრიუგინის ფოტოები ინახება.

ანტუან სევრიუგინი ყაჯარების დინასტიის კარის ფოტოგრაფი იყო (1785-1925 წწ.) და ყველაზე წარმატებული ფოტოატელიეს მფლობელი ირანში. მისი ფოტოები ყაჯარებისა და ადრეული ფეჰლევის დინასტიისდროინდელი ირანის შესასწავლად ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი წყაროა, როგორც ზოგადად ირანული საზოგადოების, ისე ამ პერიოდის ისტორიისა და კულტურის თვალსაზრისით. სევრიუგინმა ფოტოგრაფია თბილისში, ერმაკოვთან ისწავლა. იგი თეირანში დაიბადა, მამამისი სომეხი იყო და თეირანში რუსეთის საელჩოში მუშაობდა, დედა კი ქართველი ჰყავდა. ქმრის გარდაცვალების შემდეგ მან შვილები თბილისში ჩამოიყვანა და აქ გაზარდა. საგულისხმოა დიმიტრი ერმაკოვისა და ანტუან სევრიუგინის მეგობრობა და თანამშრომლობა. ისინი ერთმანეთს 1870-იანი წლებიდან იცნობდნენ. ამ პერიოდში ირანი მრავალი ფოტოგრაფის ინტერესის სფეროს წარმოადგენდა. სევრიუგინი და მისი ძმები შეუერთდნენ ფოტოგრაფების ამ დიდ სწრაფვას ირანისაკენ და თავრიზში დასახლდნენ. მოგვიანებით ანტუან სევრიუგინმა შექმნა ისტორიული მნიშვნელობის ფოტოების სერია ირანსა და ირანელებზე (მუზეუმი, 2013, გვ. 24) .

განსაკუთრებით საინტერესო და ფასეულია ამბაკო ჭელიძის მოღვაწეობა მთარგმნელობით სფეროში. მას ნიზამის სამი პოემა უთარგმნია. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ნიზამი ერთ-ერთი ყველაზე ძნელად გასაგები პოეტია, მით უფრო დასაფასებელი გახდება მთარგმნელის ღვაწლი. ნიზამის გაგებას ხელს უშლის მისი სტილი, მისი მეტაფორების ლაბირინთები, რომელთაც ყველა ბოლომდე ვერ ჩასდევს. კიდევ ერთ სიძნელეს პოემების ლირიკული ხასიათი ქმნის. კერძოდ ის, რომ ბაითები უმეტეს შემთხვევაში არც კი უკავშირდებიან ერთმანეთს შინაარსობრივად. ყოველი ბეითი გარკვეული შინაარსის მქონე დამოუკიდებელი ერთეულია. ხშირად ისინი შეგიძლიათ ამოიღოთ ან ადგილი გადაუნაცვლოთ და ამით შინაარსი არ ირღვევა, რადგან პოემის უმეტესი ნაწილი ლირიკული წიადსვლების, პერსონაჟთა მონოლოგებისა თუ ლირიკული აღსარებისგან შედგება. სპარსულ ლირიკაში კი ოსტატობად ასეთი ბაითების მქონე ლექსის შეთხზვა ითვლებოდა (მ. თოდუა, 1964, გვ. 20).

სპარსულიდან ქართულად თარგმნისას ერთმანეთს ხვდება განსხვავებული ლიტერატურული ტრადიციები. ცნების აღქმისა და მოვლენების შეფასების განსხვავებული კრიტერიუმები. მთარგმნელი რთული ამოცანის წინაშე დგას, რადგან მან მკითხველს საკუთარი კულტურის კონტექსტზე მორგებული მაღალმხატვრული თარგმანი უნდა შესთავაზოს, რაც მეტად რთულია, თუ საქმე ეხება ნიჰამის ნაწარმოებების თარგმნას. ა. ჭელიძეს თარგმანისთვის თოთხმეტმარცვლოვანი ლექსი აქვს შერჩეული ორ-ორ ტაეპიანი სტროფებით (მრჩობლელი). ასეთი სახის ქართული ლექსი ყველაზე უფრო შეესაბამება სპარსულს და მთარგმნელთა უმეტესობა სწორედ თოთხმეტმარცვლოვანი ლექსით სარგებლობს.

საინტერესოა წიგნის რედაქტორის მ. თოდუას შეფასება, რომელსაც “ხოსროვისა და შირინის” შესავალ წერილში აძლევს თარგმანს: “რა თქმა უნდა, ეს თარგმანი ნიჰამის გენიას ვერ გვაგრძნობინებს, მისი თარგმანი ხომ თითქმის შეუძლებელია, ძნელია ჯერ გაგება და მერე გადმოცემა”, მაგრამ მას დიდი სამსახურის გაწევა შეუძლია ქართველი მკითხველისათვის. მისი ფორმაცა და შინაარსიც სრულყოფილია.

ა. ჭელიძეს “ხოსროვი და შირინი” თავიდან ბოლომდე უთარგმნია. მთარგმნელი არ ტოვებს არც ერთ ბეიტს, დასათაურებაც ცალკეული თავებისა დედნიყოფილია, მის დამსახურებად უნდა ჩაითვალოს ისიც, რომ ქართულ თარგმანში შეიტანა ვაჰიდ დასთგარდის მიერ არანიჰამისეულად მიჩნეული ადგილები. ნიჰამის შემოქმედების შემდგომმა კვლევამ დაადასტურა, რომ ზოგჯერ ეს უკუგდებული სტრიქონები ავტორს ეკუთვნის. ასეც რომ არ იყო, ნიჰამის პოემის ჩამატებებიც იწვევენ ფართო ინტერესს.

როგორც აღვნიშნე, მის სახელთანაა დაკავშირებული სპარსულიდან ქართულად თარგმნის დიდი ხნის მივიწყებული ტრადიციის აღდგენა. არაერთი სპარსელი ლირიკოსის შემოქმედება გახდა ცნობილი საქართველოში მის მიერ შესრულებული თარგმანების მეშვეობით. განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ ომარ ხაიამის რობაიების პირველი პოეტური თარგმანები ქართულ ენაზე ამბაკო ჭელიძის მიერ იქნა შესრულებული. 1933 წელს გამოქვეყნდა კრებული “სპარსული ლირიკა“, კრებულში, სხვა ირანელ ავტორებთან ერთად, საპატიო ადგილი აქვს დათმობილი ხაიამს. მთარგმნელი კარგად ფლობდა სპარსულ ენას და იცნობდა იმ სამყაროს, საიდანაც თარგმნიდა, რაც საუკეთესო წინაპირობაა ადეკვატური თარგმანის შესასრულებლად. მოვიყვანთ ერთ მაგალითს, რომელიც, ვფიქრობთ, საუკეთესოა ომარ ხაიამის რობაიების ამბაკო ჭელიძისეულ თარგმანთა შორის:

ორი დღის თავშესანახი თუ გაქვს ერთი პური,
ყელმოტეხილ დოქში წყალი ცივი, საამური,
რატომ უნდა ემსახურო სხვა კაცს, შენზე მცირეს,
ან თვითონ შენ რაღად გინდა სხვისი სამსახური.

პწკარელი:

ერთი პური ორი დღის (სამყოფი) თუ ექნება კაცს,
გატეხილი დოქით ცოტა ცივი წყალი (თუ ექნება),
რატომ უნდა იყო თავისზე ნაკლები კაცის მსახური,
ან თავისი ტოლი კაცის სამსახური რა საჭიროა.

თარგმანი შესანიშნავადაა შესრულებული, დაცულია ფორმისა და შინაარსის ერთიანობის კანონი და მხატვრულადაც კარგადაა გამართული. შენარჩუნებულია დედნის ყველა ლექსიკური ერთეული. ამ შემთხვევაში მთარგმნელი ახერხებს შექმნას დედნის ტოლფასი მხატვრული ნაწარმოები. ნ. ბართაია ომარ ხაიამის რობაიების ამბაკო ჭელიძისეული თარგმანების შეფასებისას აღნიშნავს: “სამწუხაროდ, ეს რობაი თითქმის ერთადერთი აღმოჩნდა მთელ თარგმანებში, სადაც მთარგმნელმა მიაღწია ფორმისა და შინაარსის მთლიანობას და შექმნა დედნის ტოლფასი მხატვრული ნაწარმოები. დანარჩენ რობაიებში გვხვდება ცალკეული პოეტური ტაეპები, მაგრამ ისინი მთლიანობაში პოეტურად მოუწესრიგებელ ლექსებში სამწუხაროდ ფერმკრთალდებიან” (ნ. ბართაია, 2014, გვ. 39). სამაგალითოდ ვნახოთ რობაი, რომლის თარგმანი, მიუხედავად იმისა, რომ თითქმის სიტყვასიტყვით მიჰყვება ორიგინალის ტექსტს, მხატვრული თვალსაზრისით ორიგინალს ჩამოუვარდება და მკითხველზე სათანადო შთაბეჭდილებას ვერ ახდენს:

ვინ იყო ქვეყნად, ვინ გადარჩა აქ უცოდველი?

ვინც არ შესცოდა, როგორ განვლო წუთისოფელი?

მე ვქენი ცული და შენც ცულით გადამიხადე,

სადღა ჩვენში განსხვავება, მე პასუხს ველი.

პწკარედი:

ცოდვა რომ არ ჩაუდენია ქვეყნად ისეთი ვინ არის მითხარი?

ის ვისაც ცოდვა არ ჩაუდენია, როგორ ცხოვრობს მითხარი?

მე ცუდს ჩავიდენ და შენც ცულით მიხდი,

მაშ, განსხვავება ჩემსა და შენს შორის რა არის მითხარი?

რუმის სახელის შემოტანაც ქართულ ლიტერატურაში ამბაკო ჭელიძის სახელთანაა დაკავშირებული. მას რუმის მხოლოდ რობაიები უთარგმნია. მიუხედავად იმისა, რომ თარგმანსა და დედანს შორის დიდი სხვაობაა, მთარგმნელი ახერხებს დასრულებული თარგმანის შექმნას, რომელიც ძირითადად დედნის ადეკვატურია. თარგმანის ენა ლარიბია, არ არის დაცული რობაის გარითმის წესი. ხშირ შემთხვევაში დაკარგულია პოეტური სამკაულები და თარგმანი სასურველ ემოციურ ზემოქმედებას ვერ ახდენს მკითხველზე. სანიმუშოდ მოვიტანთ ერთი რობაის თარგმანს:

კაცის ღირსებას უმნიშვნელოს მე არ ვადიდებ,

მსურს ყოველივე დიდი იყოს მიუწვდომელი,

მე ღარიბი ვარ, წვრილ ლალის ქვებს ხელს არ მოვკიდებ,

მე მიყვარს ლალი მთისოდენა, ცეცხლისმფრქვეველი (ა. ჭელიძე, 1936, გვ. 19).

თარგმანი მეტ-ნაკლებად ღირებულია ქართველი მკითხველისთვის, როგორც მხატვრული, ისე შემეცნებითი თვალსაზრისით. მთარგმნელის მიერ გაწეული შრომა დასაფასებელია იმის გამო, რომ ეს იყო საქართველოში რუმის პოეზიის თარგმნის პირველი მცდელობა.

ჰაფეზის ლირიკაც ამბაკო ჭელიძემ გააცნო ქართველ მკითხველს. მის მიერ თარგმნილ ირანულ ლირიკოსთა შორის ჰაფეზს საპატიო ადგილი უჭირავს, როგორც ნაწარმოებთა რაოდენობის, ისე თარგმანის შესრულების ხარისხის მხრივ.

როგორც აღვნიშნეთ, ჰაფეზის შემოქმედება ამბაკო ჭელიძის თარგმანებში საკმაოდ ვრცლად და სხვებთან შედარებით პოეტურად სრულყოფილად არის წარმოდგენილი. მთარგმნელი, თითქოს, ამ შემთხვევაში უფრო იმორჩილებს

ლექსს და უნარჩუნებს მას პოეტურ ელფერს (ნ. ბართაია, 2014, გვ. 128). მაგალითისათვის მოვიტანთ ჰაფეზის ერთ-ერთი ყაზალის თარგმანს.

მე ვარ სანთელი გამფანტველი ოდნავ წყვდიადის,
შენ კი სხივებში მოელვარე მზე განთიადის,
ოღონდ შენ იყავ, შენ ენთე ეგრე!...
თუმც შენი სხივი უცებ ჩანთქავს სინათლის ნელ შუქს,
მაგრამ მე მაინც ვფიცავ ჩემს თავს, ოღონდ შენ იყავ,
რომ შენს სხივებში დავიწვა, გავქრე!..
შენკენ ვილტვოდი სიყვარულის ეშხით დამწვარი,
თუმც ქვეყნის ძრახვით ბევრჯერ ეს გზა მე ამერია,
მე საიდუმლო ჩემი გულის როგორ დავფარო,
რომ დაფარული ქვეყანაზე არაფერია.
(ირ. ლირიკოსები, 1936, გვ. 179).

ლექსის თარგმანი ბუნებრივი ქართული ენითა და პოეტური ოსტატობით არის შესრულებული. თარგმანში ისე ზუსტად და დახვეწილადაა გადმოცემული ორიგინალის აზრი, რომ მკითხველს მხატვრულობის თვალსაზრისით უკმარისობის გრძნობა არ რჩება.

უდიდესი ღვაწლი მიუძღვის ამბაკო ჭელიძეს ქართულ-სპარსული ლიტერატურული ურთიერთობების განვითარებაში. მის მიერ ირანიდან, ფერეიდნიდან ჩამოტანილი ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მასალა ფასდაუდებელია ფერეიდნელ ქართველთა ისტორიის შესწავლის თვალსაზრისით. დასაფასებელია უნიკალური ფოტომასალის შენარჩუნებისათვის გაწეული მისი ძალისხმევა. საინტერესო და პროდუქტიულია მისი მოღვაწეობა როგორც მთარგმნელისა. როგორც ვნახეთ, ამბაკო ჭელიძის სახელს უკავშირდება არაერთი ირანელი პოეტის სახელის შემოტანა ქართულ ლიტერატურაში. მის მიერ შესრულებული თარგმანებით დაიწყო ახალი ეტაპი ქართულ ირანისტიკაში. ამ თარგმანებმა, მეტ-ნაკლები აკარგიანობის მიუხედავად, გარკვეულ დონემდე დააკმაყოფილა ქართველი მკითხველის მოთხოვნა და საფუძველი მოამზადა ქართული მთარგმნელობითი სკოლის შემდგომი განვითარებისათვის. სპარსული პოეზიის ნიმუშების ამბაკო ჭელიძისეული თარგმანები დღესაც არ კარგავს აქტუალურობას და საინტერესოა როგორც სამეცნიერო, ისე მხატვრული და შემეცნებითი თვალსაზრისით.

დამოწმებული ლიტერატურა

- ნ. ბართაია, 2014** - ნ. ბართაია, ქართულ-ირანული ლიტერატურულ-ენობრივი ურთიერთობანი, თბ., 2015.
- მ. თოდუა, 1964** - მ. თოდუა, ნიზამი განჯელი, ხოსროვი და შირინი, შესავალი წერილი, თბ., 1964.
- ირანული პოეზია, 1977** - შეადგინა, შესავალი წერილი და შენიშვნები დაურთო ვ. კოტეტიშვილმა, თბ., 1977.
- მუზეუმი, 2013** - საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, ფოტოგრაფია

საქართველოში, № 2, დეკემბერი, 2013.

http://museum.ge/files/documents/GNM_Journal_2013.pdf

მ. ხარბედია, 2012 - მ. ხარბედია, ბიბლიოთეკა, ამბაკო ჭელიძის “ფერეიდნელი ქართველები“, ოქტომბერი 21, 2012 .

<https://www.radiotavisupleba.ge/a/library/24746063.html>

ა. ჭელიძე, 2011 - ა. ჭელიძე, ფერეიდნელი ქართველები, თბ., 2011.

ა. ჭელიძე, 1936 - ა. ჭელიძე, ირანელი ლირიკოსები, თბ., 1936.

NATIASVINTRADZE

AMBAKO CHELIDZE – TRANSLATOR AND PUBLIC FIGURE IN PERSIAN POETRY

Ambako Chelidze was a Georgian translator and public figure. He is an interesting representative of Georgian-Persian cultural and literary relations of the 20th Century. He lived several years in Iran and dedicated his time to restoring the communication with the Fereydanian Georgians. He studied the Fereydanian dialect, life, and gained lots of experiences. He devoted the most interesting books to Fereydanian Georgians: “Fereydanian Georgians” and “Six Years in Persia” He restored the elapsed tradition of translating the Persian into Georgian and began to translate the Persian literature of the twentieth century, from which the new stage in Georgian-Persian literary relations was launched.

A. Tchelidze translated Nizami Ganjevi’s poems „Hüsrevve ‘irin”, „Leili and Majnun”, „Haft peikar”, Saadi’s „Bustan” and „Golestan”.

According to the consequences after making comparison between translated and original versions the number of examples were revealed where: translator precisely scrolls the oriental elements in the Georgian text, thoroughly makes the precision and in this case we have the adequate translated version; translation consists of some changes which are not right action in our opinion, the extreme loyalty towards the original text, it’s poorly constructed in a view of fiction.

Despite the fact that, there are differences between the translated version and the original text, from an artistic view translator tries to create the completed versions, which are primarily relevant to original. They are more or less valuable for Georgian readers in both artistic and cognitive views.